

Setge a la llengua: desconectar els Països Catalans

BERNAT JOAN I MARÍ

Hem escrit en aquestes mateixes pàgines sobre quina hauria de ser la política lingüística que portàs a terme el futur Estat català, la futura Catalunya independent. En aquest sentit, hi ha un debat obert, que es caracteritza pel caràcter constructiu, i per l'optimisme que genera el fet mateix de tenir un projecte per portar a terme. El procés que s'ha obert a Catalunya ha desencadenat una allau de creativitat, i tothom està posant idees sobre la taula per anar dissenyant com ha de ser la futura Catalunya lliure.

Des del meu punt de vista, als òrgans centrals de l'Estat espanyol també tenen clar —encara que no ho vulguin manifestar— que el procés sobiranista de Catalunya no té aturador. I, ben probablement, el fet que ho demostra d'una manera més clara és tot l'esforç que estan fent per desconectar la resta del territori lingüístic de l'àrea que, previsiblement, gaudirà de major poder polític i de més autocentrament, a partir de l'any vinent, quan es compleixin els tres-cents anys de la desfeta a mans de les tropes borbòniques.

Com que pensen que el procés de Catalunya pot resultar exitós, carreguen especialment les tintes a l'atac sistemàtic contra la llengua catalana a la resta de territoris del domini lingüístic. Fa anys que es concentren amb una fúria i una irracionalitat fora de qualsevol mesura al País Valencià, escapcen qualsevol intent de començar a defensar els propis drets lingüístics a la Franja de Ponent, dins l'Aragó, o ataquen, amb armes i bagatges, contra l'incipient procés de normalització de la llengua catalana a les Illes Balears, fent especial esment de l'únic àmbit on el català ha avançat significativament, que és el de l'educació.

L'estratègia de desconectar els diferents països catalans pot ser útil per a l'unionisme uniformista i unitarista espanyol, tant si Catalunya finalment aconsegueix la seua independència nacional com si no. Si l'aconsegueix, com a mínim desconecta la resta de països catalans, i intenta evitar que el País Valencià o les Illes Balears decideixin afegir-se al nou estat independent (cosa que vol, segons els últims son-

deigs, al voltant d'un 20%, actualment, de la població de les Illes Balears). I si, contràriament, la votació en referèndum, a Catalunya, fos favorable a l'unionisme espanyol, l'afebliment de la llengua a la resta del domini lingüístic català suposaria un afebliment considerable, també per al Principat. Així, l'unionisme, un cop consumada la desfeta a la resta del

domini lingüístic, podria carregar directament contra Catalunya, amb la intenció d'anorrear-ne la identitat diferenciada.

País Valencià: el blaverisme de sempre

La Transició espanyola de la dictadura franquista a la democràcia formal va comptar amb una primera víctima clara, des del punt de vista de la identitat nacional i, molt més concretament, de la política lingüística: el País Valencià. En una estratègia perfectament planificada des dels òrgans centrals de l'Estat espanyol, es va prendre el País Valencià com a camp

de proves per a anorrear la llengua i la cultura pròpies.

L'estratègia va ser ben senzilla: en primer lloc, es tractava de separar el «valencià» del diasistema comú de la llengua i, tot seguit, establir un règim lingüístic desigualitari, amb prevalença de l'espanyol i amb un respecte nul pels drets lingüístics dels catalanoparlants. Els valencians, doncs, no tenien drets lingüístics. El valencià, correlativament, no seria català. I s'establirien tots els mecanismes possibles per desconectar el País Valencià de Catalunya.

Aquesta desconexió era planificada des de l'Estat espanyol, de manera directa, i no es basava ni en els sentiments majoritaris de la població valenciana ni en les actuacions històriques en aquella part de la Catalunya gran. Recordem que, durant la II República, hi havia al País Valencià carrers dedicats a Macià o a Companys, i que els carrers o avingudes anomenats «Catalunya» hi eren del tot habituals. O que, en ple franquisme, quan el gran assagista Joan Fuster va presentar la seua obra cabdal *Nosaltres els valencians* hi havia un parell de ministres del règim a l'acte de presentació del llibre a la ciutat de València. Tot això, sense fran-

quisme, avui dia seria totalment impossible.

El primer atac contundent contra la llengua va passar per dividir-la. En l'Estatut d'autonomia, el català s'anomenà «valencià», fet davant el qual no hi hauria contestació (tenint en compte la denominació històrica de la llengua a l'antic Regne de València) si no fos que va quedar totalment diluïda la referència a una llengua comuna amb Catalunya i les Illes Balears. Vull dir que, històricament, els valencians que anomenen «valencià» la llengua que parlen no ho entenen com a llengua diferent del «català», sinó que la diferència afecta exclusivament la denominació.

Ara, emperò, la divisió legal ha fet forat, i hi ha una part (segurament encara no majoritària) de valencians que consideren que el valencià i el català són dues llengües diferents¹. Previsiblement, aquesta part de població augmentarà si disminueix el percentatge de valencianoparlants, mentre que disminuirà si la llengua recupera posicions.

Però l'objectiu de la divisió no era crear dues llengües separades, com ha ocorregut, per motius polítics, en diverses àrees dels Balcans, sinó reduir el territori on la llengua catalana és la llengua pròpia del país. Significativament, dels tres estatuts d'autonomia dels Països Catalans, l'únic que no confereix a cap de les dues llengües oficials la condició de «llengua pròpia de la comunitat autònoma» és l'Estatut valencià. Per aquest motiu, el «blaverisme», el secessionisme lingüístic va acompanyar una política lingüística radicalment contrària a la normalització de l'ús social de la llengua del país.

Tot plegat s'ha produït enmig d'una conculcació elemental dels drets lingüístics dels catalanoparlants. Significativament, mentre l'Estat es compromet a pagar escoles privades per al migradíssim nombre de famílies que, al Principat, volen ensenyament en castellà per als seus fills, deixa a la intempèrie desenes de milers de ciutadans del País Valencià que voldrien que els seus fills estudiassin en la seua llengua i que, en canvi, es veuen obligats a estudiar en espanyol, en contra de la seua voluntat.

1. Aquí voldria remarcar que, si el fenomen s'assembla al de les Illes Balears, es produeix un fet que podria semblar una paradoxa, però que entenc que no ho és: a les illes Balears consideren que «mallorquí», «menorquí», «eivissenc» o «formenterer» són llengües diferents del català els ciutadans que no parlen la llengua catalana, fonamentalment castellanoparlants. I, en canvi, molt majoritàriament, els que sí que parlen la llengua, en diguin com en diguin col·loquialment, entenen que és la mateixa llengua arreu del domini lingüístic, de Salses a Guardamar i de Fraga a l'Alguer.

El «blaverisme» continua ben vigent al País Valencià, i està servint, bàsicament, per a arruïnar econòmicament el país. La manca de sintonia entre el País Valencià i Catalunya, imposada per Espanya a la part més feble (la valenciana), ha comportat que no s'arribàs a articular, posem per cas, l'Eix Mediterrani de tren de gran velocitat, absolutament imprescindible per al normal desenvolupament de l'economia valenciana. De moment, no ha estat suficient la revolta dels empresaris valencians, per a resoldre el problema evident, malgrat el suport per part de les institucions de la Unió Europea. L'Espanya radial requereix un País Valencià desconnectat de Catalunya. I, com ocorre tantes vegades, la ideologia política serveix, en aquest cas, bàsicament, per a minar l'economia del país.

La Franja de Ponent

El govern progressista que governava l'Aragó la legislatura passada va esbossar una Llei de Llengües, totalment insuficient, brutalment feble, incapaç de garantir els drets lingüístics de tots els ciutadans de la comunitat autònoma, però que almenys reconeixia les tres llengües del país pel seu nom: castellà, aragonès i català.

L'atac a les llengües compta amb un aliat fonamental: la innominació. Quan una llengua no té nom, resulta molt més fàcilment atacable que si, posem per cas, compta amb una denominació clara. Fixem-nos, per exemple, que la Constitució espanyola només anomena el castellà pel seu nom. Tota

la resta de llengües resten innominades. Doncs bé, a l'Aragó, malgrat no reconèixer els drets lingüístics de tots els ciutadans, la legislatura passada es va fer un pas endavant, relativament important: l'aragonès i el català passaven a tenir-hi, oficialment, un nom, el seu nom.

Dins l'estratègia del PP —articulada a través del seu *think tank*, la FAES, dirigida per José María Aznar—, la llengua catalana, a l'Aragó, havia de perdre el nom. Per això, les Corts aragoneses han perpetrat l'engendre del LAPAO i del LAPYP, per deixar el català sense nom. No els reca gaire deixar-hi també l'aragonès, llengua patrimonial de l'Aragó, tenint en compte l'allèrgia que el PP i els seus socis tenen a tot el que signifiqui pluralitat lingüística i diversitat cultural.

Deixant de banda el ridícul espectacular —el *lapao* existeix, i es parla al sud-oest de la Xina—, tot plegat ha de servir, segons els seus comptes, per a desvincular la Franja de Ponent de Catalunya i de la resta del domini lingüístic català. L'estratègia, a un altre nivell, al cap i a la fi, és la mateixa que s'ha seguit al Regne de València des de l'inici de la Transició a la democràcia.

Illes Balears: setge a la llengua dins el sistema educatiu

I, finalment, durant aquesta legislatura, l'atac del PP a la llengua catalana s'està observant, molt clarament, a les Illes Balears. En aquesta part del domini lingüístic català, el setge a la llengua es focalitza, molt clarament, en l'àmbit on el procés de normalització lingüística havia avançat més: l'educació.

També s'ha atacat directament la funció pública. En ser llengua oficial i pròpia de les Illes Balears, el català també havia avançat significativament dins les administracions públiques, com no podia ser d'altra manera. Pensem que la Llei de Normalització Lingüística (aprovada l'any 1986) va comptar amb el suport de totes les forces polítiques parlamentàries de les Illes i, per tant, amb un consens amplíssim, després de les renúncies que s'havien portat a terme des de les diferents parts. Durant quasi trenta anys, aquest consens, d'alguna manera, havia funcionat i havia permès avanços significatius, tant dins l'administració com en l'ensenyament.

La nova Llei de la Funció Pública, a les Illes Balears, emperò, ha servit perquè el català deixi de ser un requisit per a formar part de l'administració pública, a les Illes, i passi a ser, en molts àmbits, un mèrit. Amb aquesta rebaixa s'està desvirtuant el concepte de llengua oficial, ja que, per definició, una llengua oficial és d'obligat coneixement per a tots els servidors públics d'un país.

En l'àmbit educatiu, emperò, s'ha concentrat tota l'artilleria del govern del PP en contra de la llengua catalana. La primera mesura presa va ser el decret segons el qual els pares podien escollir la llengua d'alfabetització dels seus fills, deixant de banda l'alfabetització generalitzada en llengua catalana. El fet de deixar escollir havia de mostrar, segons previsions del govern del PP, que la societat estava dividida per qüestió de llengua. La seua sorpresa, emperò, en veure que devers el noranta per cent dels pares de les Illes Balears esco-

lien el català per a la primera alfabetització dels seus fills els va deixar estabornits. En temps de crisi econòmica profunda i amb les arques de l'administració autonòmica completament buides, es varen enviar circulars a pares amb fills en edat d'escolaritzar recordant-los el seu dret a rebre l'ensenyament en espanyol. La campanya del mateix govern del PP, emperò, no va fer efecte. I, en canvi, va servir perquè augmentassin proporcionalment les crítiques a la gestió ideològica i pamfletària del govern.

En una segona fase, el govern de les Illes Balears ha tret el Decret de Tractament Integral de Llengües (conegut amb les sigles TIL), que també ha comptat amb l'oposició generalitzada de tots els sectors de la comunitat educativa. El decret TIL estableix, copiant el model que fa dos anys es va implantar a Galícia, que una tercera part de l'ensenyament sigui vehiculat en català, una tercera part en castellà i una tercera part en una llengua «estrangera», preferentment en anglès. Tenint en compte que només un percentatge molt baix dels professors de les Illes Balears compta amb la titulació necessària per a ensenyar en anglès (i que, de manera molt general, coincideix amb el professorat capacitat per a dur a terme l'ensenyament en català), es pot veure clarament que la intenció del TIL no és l'encomiable interès perquè els estudiants puguin rebre formació en la interllengua internacional, sinó, bàsicament, reduir el percentatge d'ensenyament en llengua catalana.

A Galícia, l'invent ja s'ha experimentat, i els analistes asseguren que: *a)* no ha servit per a millorar la capacitació dels alumnes gallecs en anglès, i, en canvi, *b)* sí que ha servit per a augmentar l'ensenyament en castellà i, per tant, *c)* ha servit també per a reduir la competència comunicativa dels estudiants gallecs... en llengua gallega. En el cas galleg, fins i tot tenim una sentència del Tribunal Superior de Xustícia de Galícia que argumenta un elemental principi sociolingüístic: si existeix una descompensació entre l'ús social del galleg i el de l'espanyol, un ensenyament en galleg i castellà a parts iguals no és suficient per a assegurar un coneixement equivalent de les dues llengües; cal més temps d'ensenyament-aprenentatge en galleg que no en castellà perquè els alumnes dominin en igualtat de condicions les dues llengües oficials.

Ara mateix, doncs, a les Illes Balears s'estableix un dilema entre el compliment de l'Estatut d'Autonomia i la Llei de Normalització Lingüística —que estableix que els alumnes, en acabar la seua educació obligatòria, han de dominar fluidament, oralment i per escrit, el català i el castellà— i el compliment del decret TIL, que, ben segur, ho farà totalment impossible.

Per acabar-ho de reblar, el govern de les Illes Balears està preparant un decret per a evitar l'ús de símbols dins l'àmbit de l'ensenyament (a fi i efecte d'evitar la campanya Enllaçats, consistent a posar als centres educatius grans llaços amb les quatre barres).

A les Illes Balears, emperò, clarament, el govern ha picat os, perquè existeix una majoria clara dins la comunitat educativa ben disposada a declarar-se insumisa davant les disposicions del govern. Si l'evolució va per aquest camí, les posicions del govern, doncs, quedarien notablement afeblides.

Pla A: desconnectar el País Valencià i les Balears d'una Catalunya independent

Al mateix temps que l'Estat espanyol ha posat en marxa els seus diferents mecanismes per a obstaculitzar el procés sobiranista a Catalunya —des dels propagandístics (tertulians, periodístics, esportius, etc.), passant per tots aquells que es gestionen des de les clavegueres de l'estat—, també està portant a terme l'acció que considera més adequada per als seus interessos, a la resta dels Països Catalans².

Però, n'estic ben convençut, una part dels responsables de l'Estat espanyol, ja donen per perduda Catalunya, i veuen bastant clar que, amb la majoria social existent a favor de la independència, el «sí» en un futur referèndum d'autodeterminació resulta pràcticament inevitable. I, per aquest motiu, des del meu punt de vista, fan especial incidència en l'atac a la llengua catalana «a la perifèria». És a dir, es concentren a reduir el català a la mínima expressió al País Valencià, a la

La idea dels caps pensants de la FAES i companyia, per tant, resulta ben clara: es tracta de desconnectar el País Valencià, la Franja de Ponent i les Illes Balears del Principat de Catalunya, per dues raons fonamentals:

a) perquè, en cas d'independència de Catalunya, a aquests països no se'ls acudís la idea d'intentar afegir-se al nou estat independent (com es va intentar, en relació a la Catalunya autònoma, durant la República, tant des de Menorca com des d'Eivissa), i

b) per poder procedir, si Catalunya aconsegueix la independència, amb més contundència i llibertat de moviments, contra la llengua catalana i contra els trets d'identitat propis del País Valencià i de les Illes Balears. Previsiblement, una de les possibilitats existents, en cas d'independència de Catalunya, és que l'Estat accentuï la seua pressió contra el català a la resta del domini lingüístic, a fi i efecte de procedir, en termes del ministre José I. Wert, a la seua definitiva espanyolització.

Franja de Ponent i, durant aquesta última legislatura, d'una manera especialment virulenta, a les Illes Balears.

Deuen ser conscients que la desconnexió de les Illes Balears de la Catalunya continental serà difícil. Malgrat l'existència d'una universitat a Mallorca, per exemple, la immensa majoria dels menorquins, eivissencs i formenterers que cursen estudis universitaris ho fan en universitats catalanes; i això no hi ha res que indiqui que hagi de canviar en el cas que Catalunya assoleixi la independència; només podria canviar significativament si la formació en català dels estudiants de les Illes Balears arribàs a ser clarament deficient.

Així mateix, el vuitanta per cent dels intercanvis comercials de les Illes Balears, actualment, es produeix amb el Principat de Catalunya i amb el País Valencià. Quelcom de semblant ocorre amb els intercanvis comercials del País Valencià. Per això, a l'Estat espanyol hi ha tant d'interès a intentar mantenir unes comunicacions dolentes entre el País Valencià i Catalunya, malgrat que la majoria d'intercanvis comercials de cadascun d'aquests dos països sigui amb l'altre país.

2. Si bé és veritat que, per a molts catalanistes els Països Catalans constitueixen un projecte dubtós i poc clar, per a la immensa majoria dels espanyolistes (almenys per a aquells que tenen responsabilitats de govern) els Països Catalans constitueixen una realitat ben clara i tangible. Els successius governs de l'Estat, així com la FAES i companyia, fa anys i panys que demostren tenir ben clara l'existència dels Països Catalans.

Pla B: afeblir la perifèria per operar més contundentment contra el centre

Si el procés sobiranista de Catalunya anàs malament, és a dir, si el resultat final fos el manteniment de la unió amb el Regne d'Espanya, el setge al català a les àrees «perifèriques» del domini lingüístic podria servir per a orquestrar una campanya de gran abast contra la llengua i la cultura catalanes... al Principat de Catalunya.

Des del meu punt de vista, a Madrid consideren que el manteniment de Catalunya dins Espanya és el resultat més improbable, però, en aquest cas, l'Estat espanyol hauria fet, com deim en eivissenc col·loquial, un ou de dos rovells. D'una banda, es podria continuar pressionant el País Valencià i les Balears perquè cada vegada es trobassin en una posició més afeblida, i, per l'altra, es podria traslladar la pressió a Catalunya, després d'haver usat la resta del domini lingüístic com a camp de proves, abans de la batalla definitiva.

En termes d'estratègia, estic ben convençut que actualment s'estan fent moltes provatures a les Illes Balears amb la intenció fonamental no d'obtenir-hi un resultat determinat, sinó d'assajar estratègies per a atacar directament Catalunya si el país no se'n surt en el procés pel dret a decidir.

Autocentrament: reforçar lligams

Per acabar, a tall de cloenda, fem l'exercici de demanar-nos, des d'una posició autocentrada, què és allò que ens convé.

Des del País Valencià i des de les Illes Balears, la qüestió no pot ser més clara i diàfana: ens convé mantenir i reforçar els lligams amb Catalunya³. El nostre grau d'autonomia política, el respecte amb què comptem des de l'exterior, les nostres defenses en qüestions com ara el finançament o el desenvolupament econòmic, depenen en bona part dels nostres lligams (entre nosaltres i amb Catalunya). Per tant, reforçar lligams serà bàsic perquè siguem, cada vegada més intensament, la mamella d'un Estat espanyol que viu, bàsicament, de xuclar-nos els nostres recursos.

Des de Catalunya, correlativament, també interessa el reforçament dels lligams. En qualsevol cas, interessa ni que sigui perquè un mercat de dotze milions d'habitants és molt més potent que no un de set i mig, a nivell cultural, literari, de consum de lleure en la nostra llengua, etc. Així, tant si el procés sobiranista va a bon port com si no hi va, Catalunya està, objectivament, interessada a mantenir uns lligams tan fermes com sigui possible amb la resta de Països Catalans.

Si Catalunya aconsegueix la independència, el manteniment d'aquest lligam generarà una situació *win-win* per a la nova república independent i per a les comunitats més o menys autònomes que puguin restar dins el Regne d'Espanya.

Però, de la mateixa manera, si Catalunya no assolís la independència nacional, cosa ben negativa per a tota la nació catalana, també convé que tenguem uns lligams fermes amb el País Valencià i amb les Illes Balears, perquè de l'afebliment dels uns en pot sortir l'afebliment de tots plegats, i perquè una certa fortalesa lingüística i de la identitat pròpia als nostres països, de rebot, posa un coixinet al Principat, coixinet que desapareix si la voluntat de genocidi lingüístic i cultural va endavant a la resta dels Països Catalans. ◆

3. De la mateixa manera, resulta vital per a l'unionisme espanyol el fet de carregar-se el sistema sanitari del Principat, perquè la majoria dels illencs, quan pateixen malalties que no poden guarir als hospitals de les Illes, tenen tendència a fer-se visitar a Barcelona. Afeblir el sistema de salut català serviria, de rebot, a la desconexió de les Illes Balears.

**PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA**

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tels. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56